

Caspar Mauritius Theodor Habersack

Meletma Physicum. De Materia Rerum Prima

Rostochii: Kilius, 1645

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729617254>

Druck Freier Zugang

Ru phil 1645

Caspar Maunition

Theodor Habersack

98.

Σὺν Θεῷ

ΜΕΛΕΤΗΜΑ
PHYSICUM,
DE

95.

MATERIA RERUM PRIMA,

QUOD

DEO Opt: Max: ducente
& docente

*Consentiente vero Amplissima Facultatis
Philosophicae Collegio.*

In Celeberrima Rosarum Academia
SUB PRÆSIDIO

VIRI

Excellentissimi, Clarissimi atq; Eximij

DN. M. CASPARI MAURITII,

Profess. Publ. Domini Præceptoris & Pro-
motoris sui ætatem colendi.

*Publicè συζητήσεως χάριν
Proponit*

THEODORUS HABERSACK,
Gryphiswaldo-Pomeranus.

*In Acroaterio Majori die 6. Decemb.
horis matutinis.*

ROSTOCHII,

Literis NICOLAI KILII, Acad. Typogr. Anno 1645.

1645

STADT ROSTOCK

MATHEMATICA
BERGUM PRIMA

DR. G. M. DEGEN

DR. G. M. DEGEN

DR. G. M. DEGEN

Σὺν δαίμονι ἐσθλῷ

ΗΡΟΔΙΑΙΟΝ.

*V*am difficile atq; arduum sit Ma-
teriam rerum penetrare primam,
ejusq; Essentiam cognoscere, tum res
ipsa declarat, tum Doctissimorum
Virorum, qui hac de re scripserunt,
testimonia satis superq; confirmant. Nam ut nunc
alios mittam, zabarella palam & ingenuè Confes-
sus est: Nihil esse quod videatur in rebus Na-
turæ obscurius, & Cognitu nihil difficilius
primâ rerum Materiâ. lib. 1. de Mat. prim. cap.
1. Et Scalig in 2. Arist. de Plant. inquit. Mate-
riæ ipsi est quidem τὸ πᾶν ἔχειν quo non est Forma:
Sed hoc quiddam, cujus notio propter ob-
scuritatem tam caret designatione, quam
percipitur intellectu: Qua de causa Mate-
riæ penè ἐδενόθησς toties est à Philosopho dicta, pi-
cta, prædicata, ostentata, decantata, ut rursum
loquar cum Scalig: Ex. 17 Hoc ego considerans & il-
lorum virorum, quorum Eruditionem atq; judici-
um plurimi facio, exemplo & authoritate ductus,
non adeò detrectandam hanc Disputationem,
propter difficultatem existimaui. Quanquam non

eo animo, quasi me ad plenam veritatis notitiam
 pervenisse putans, perfectam ejus declarationem
 polliceri possim, quod arrogantiam præ se ferret:
 Sed ut in re difficillimâ, eam partem, quæ cum mi-
 noribus difficultatibus conjuncta esse videatur,
 accipiens nitatur quantum protenuitate ingenij fieri
 potest, propè ad veritatem accedere; ac si ipsam non
 prorsus attingere detur, saltem ad investigandam
 alios excitare queam. Quemadmodum enim
 collisione lapidum ignis; Ita ex disceptatio-
 nibus elicitur veritas Ut recte Scalig. Exercit:
 308. His præmissis, rei ipsius ἐργασίαν aggredimur.

THESIS I.

Duo esse principia rerum Naturalium, luce
 meridianâ clarius patet, scil. Materiam & Formam quæ
 vocantur Principia constitutiva, quatenus corpus Natu-
 rale intrinsecè constituunt, ita ut immanent Baldnin. Di-
 sput. Phys. I. Thef. 19. Scharff. Phys. Gen. lib. I. cap. 2. Thom.
 Sagittar. Exercit. Phys. II. thef. 4. De Formâ jam agere nostrum
 non est propositum. Ergo de Materiâ.

II. Nè verò hic ἀμετάθετος procedamus, Onomatologia
 Materiæ, eâ qua fieri potest brevitæ prius erit examinanda.

III. Quæ appellatur illud commune in Physicis, quodq; u-
 num & idem est in omnibus corporibus, ceu receptaculum atq;
 Subjectum omnium Formarum Physicarum.

IV. Græcis dicitur ὕλη. Verbum usu antiquatum. Plato in
 Physicis hoc non usus est, sed Materiam aliis designavit nomi-
 nibus.

V. Ocellus Lucanus vocat eam πανδεχές καὶ ἐκμαγέειον
 Advertendum tamen hic, quod etiam alij ex antiquis, ut Mercu-
 rius

rius Trismegistus in Pamandro, & Timæus Locrus jam ante usi
sint πῶν ὕλην

VI. Ab Aristotele passim vocatur ὑποκείμενον, haud obscure respiciens Ocelli ὑφ' ἰζόμενον σῶμα. Corpus tractabile, quod subijcitur generationibus τῶτο δ' ἂν εἴη παυδεχὲς καὶ ἐκμαχέιον αὐτῆς τῆς γενέσεως. Hoc cerè est, quod in se recipit omnia & ipsius generationis effigies, seu expressum simulachrum habetur.

VII. Hinc & χῶρα dicitur Platoni χῶρεῖν capere est. Nihil enim capacius est Materiam primam, ut Scalig. inquit. in 1. Theophr. de C. plant. fol. 83.

VIII. Dicitur & Mater rerum 1. Phys. cont. 80. πανστέρμιον 3. Phys. cont. 27. Chaos 12. Metaph. Cont. 9. Vacuum 1. de ort. Cont. 3.

IX. Ab alijs passim vocatur ἐπρότης diversum quid habens. Infinitum, quia est in nullo prædicamento. Divinitatū experis. DEUS enim est purus actus: Materia vero pura potentia. Ægyptiis, fax entium ἢ prima vis. Ens in potentia.

X. Definuitur autem ab Aristotele hoc modo lib. 2. περὶ ἀκράσεως φυσικῆς cap. 3. Materia est causa, ex qua aliquid fit, eo pacto ut insit. Item lib. 4. Metaph. cap. 2. αἴτιον λέγεται ἓνα μὲν τρόπον, ἐξ ἧς γένηται τι ἐνυπάρχοντι. Materia est principium ex quo inexistente aliquid fit. Quemadmodum lignum Materia mensæ, scamni, tabulæ &c.

XI. Dividitur in primam s. simplicem, & secundam s. compositam. De primâ sub judice lis est. De secundâ non est dubium. De prima nobis erit sermo deinceps.

XII. Ergo non injustè in limine nostræ Disputationis prius sollicitos nos esse decet de quæstione AN SIT, quam QUID SIT. Hoc enim à nobis summa extorquet necessitas, cum plurimi repentiuntur, qui illam dari negant & tanquam pro aris & focis propugnaturi maximum illius defensoribus movere solent bellum.

XIII. Quorum Antesignani sunt Ramus 1. lib. Phys. Cap. 9: & Casmannus in Quæst. Marinis quæst. 2. pag. 30. qui materiam primam puram Pythagoræi Timæi figmentum cerebro Aristotelico satum, atq; ob id pro negativâ depugnant, tanquam.

Danais pro navibus Ajax.

XIV. At dari & esse & quidem necessario in isthac rerum universitate nemo sane mentis hominum inficiabitur. Ægid. Rom. 1. Phys. tract. 3. cap. 9. ex Aristotele. Et sane qui *Materiam primam negat, is quoq; compositionem Materia & Forma* Zabarel: lib. 1. de Mat. Prim.

XV. Nec statuere Materiam primam est res nociva. Imo facit, ut possimus cum gentili homine efficaciter agere de Resurrectione nostræ carnis, quam ille negabit. Nos vero sic, concesso principio Communi Naturæ arguimus: Ubi dantur omnia ad agendum requisita, dari potest res ipsa. Atq; ad resurrectionem nostræ carnis datur Materia prima & perennans forma. E.

XVI. Tollitur etiam processus in infinitum, à quo natura abhorret. Arist. lib. 1. de gen. An. cap. 1. Nam in Essentialiter subordinatis non potest dari processus in infinitum, sed tandem perveniendum est, ad aliquod primum & ultimum. Magir. lib. 1. cap. 2. *Quemadmodum in numeris, tandem perveniendum est ad unitatem, ceu primum principium numerorum, in magnitudine ad punctum: Sic etiam in Materijs necessario danda est prima ceu primum principium* Schaff. Gen. Phys. lib. 1. cap. 2.

XVII. Sumatur enim Elementum aliquod v. g. Aqua, illud Compositum est ex Materiâ & Formâ quia est corpus Naturale. Ista autem Materia aut erit prima aut secunda. Si prima habeo quod volo; Si secunda dabitur aliqua prior, ex quâ illa constat. De hac rursus querimus an prima, vel secunda? Si secunda possum in Infinitum querere; necessario itaq; Subjectum dabitur, quod non sit ex priore, atq; sic Materia prima. Arist. lib. 1. de gen. Anim.

XVIII. Adeoq; ut fiat verborum compendium, duplici modo Materiam Primam reverà esse statuemus. Quo facto adversariorum Argumenta adducemus adductaq; examinabimus.

XIX. Materiam Primam esse, ex Universalibus nobis notis, seu hypothesibus duabus indubiis, quas Aristoteles adfert, ad oculum demonstrari potest

XX. Quarum prima est: *Omnia Naturalia mutantur.* lib. 1. Phys. cap. 6. text. 11.

XXI. Hoc

XXI. Hoc principium inductione probatur. Considerentur modo omnia Naturalia secundum quatuor motus species & res erit clara. Terra movetur deorsum Naturali inclinatione projecta in aërem. Cætera moventur sursum, deorsum, alterantur, minuuntur, augentur, generantur, corrumpuntur.

XXII. Et quia quicquid principiata habent commune, id totum acceptum referunt principiis; Iccirco hujus mutabilitatis radix & origo in principiis merito investigatur.

XXIII. Ea vero est contrarietas. Neq; enim quodvis agit in quodlibet, illudq; mutat; nec quodvis à quolibet patitur aut mutatur nisi per accidens; ut album à dulci: Sed omnis mutatio fit inter contraria; ut ex albo in nigrum, ex dulci in amarum.

XXIV. Quanquam hoc lateat aliquando, eo quod Contrarium non habet nomen, ut quum ὀψιμοσμένον fit ἐξ ἀναρμόσε & ἀναρμόσον ἐξ ὀψιμοσμένα. Itemq; corrumpitur ὀψιμοσμένον εἰς ἀναρμόσιον, καὶ ταύτην ἔ τὴν τυχέσαν, ἀλλὰ ἀντικειμένην.

XXV. Unde emergit secunda hypothesis: Τὰ πάντα πάντα μῖσαι πὰς δεχάς. Mutabilia principia sunt contraria Arist. 1. Phys. text. 42.

XXVI. Hæc in re consentiunt cum Aristotele vetustiores, Ita Parmenides Principium omnium rerum statuit calidum & frigidum. Democritus solidum & inane. Empedocles litem & amicitiam. Anaximenes rarum & densum.

XXVII. Contraria autem appellavit, non contrarietate verâ sed eâ oppositione, quæ est inter habitum & privationem: quum omni generatio sit transitus de non esse ad esse, & omni interitus sit transitus de esse ad non esse necesse est. Zabar lib. 1. de Mat. prim. cap. II.

XXVIII. Jam manifestum est, quod contraria non sufficiunt, ad producendum aliquod. Nam quum duplex sit transmutationis modus, Formalis & Effectivus; Contraria per se sola neutrum præstare possunt.

XXIX. Non enim primum: Quomodo enim raritas densitatem informet? quin potius se mutuo perimunt, & ambo tertium

tium aliquid per vires efficiunt, quod vel rarum vel densum, ex hujus, aut illius susceptione denominatur.

XXX. Non secundum: Quomodo enim amicitia, ex lite aliquid congregando faciat, & non potius ex iis, quæ lis dissocia- vit? aut quomodo lis dissolvat amicitiam, & non potius amica, id est, ea quæ amicitia in concordiam redegit.

XXXI. Proinde Subjectam contrariis Materiam statuendam esse necesse est. Zabarel. lib. 1. de Mat. 1. cap. 111, quæ contrariorum vicissitudinem recipiat, & internè constituat id in quod terminatur ipsa mutatio: Quandoquidem contrariorum alterum, nec formaliter mutare alterum, neq; effectivè in sui Naturam traducere potest, unde rerum generatio tolleretur. Non enim densitas fit raritas, sed densum fit rarum.

XXXII. Positis his, contraria esse, cum contraria per seipsa subsistere nequeant, quomodo quæso, Substantiæ Physicæ, per se subsistentis principia erunt, nisi tertium adjungas subjectum, quod & à seipso habeat, & his largiri possit subsistentiam? Hoc est Materia.

XXXIII. Supra jam posita principia probantur inductione. De primo principio res in propatulo est, scil. *Omnia mutari*. Secundum quod atinet, hoc etiam inductione probatur. In omnibus enim prædicamentis mutatio non tantum præsupponit idem Subjectum, sed fit quoq; inter contraria seu opposita.

XXXIV. Nam sive mutatio fiat secundum quantitatem, qualitatem, relationem, quando, ubi &c. & quidem seu fiat transfiguratione, seu additione, ablatione Compositione, alteratione, perpetuo videmus aliquid Subjectum adesse, in quo fiat mutatio, seu quod mutetur & fiat tantum, tale, ad aliud referatur, sit nunc, aut fuerit heri, sit Romæ, suprà, infrà. &c.

XXXV. Ex his talis oritur Demonstratio, ex naturâ rei ducta. O. Causa respuit processum in infinitum. Materia est causa. E. respuit processum in infinitum, adeoq; ut resolutio mutationum non potest fieri in infinitum, ita quoq; resolutio Subjectorum seu materia. Item: Quod mutatur illud non in infinitum mutatur Omnia generabilia mutantur. E. Nullum generabile in infinitum mutatur. Seu quod idem, deveniendum est ad aliquod primum,

num, ex quo primo existant, quæ generantur, & in quod ultimo
abeant, quæ corrumpuntur. Et hæc est Materia prima.

XXXVI. Ex abundantia, demonstrationem Materiæ primæ
haurimus, ex separabilitate Formæ non quidem Naturæ, Divinæ
tamen potentiaë possibili, cum unum non sit alterum, Forma au-
tem separata, habeo Materiam omnis Formæ expertem scil. sim-
plicem.

XXXVII. His duobus modis Materiam primam solertissi-
mè probari posse, non dubitamus.

XXXVIII. *Vana autem est Avicennæ, aliorumq; sententia, pu-
tantiam Materiam primam alio medio posse demonstrari à Philosopho.*
Zabarell. lib. 1. de Mat. prim. cap. 3.

XXXIX. Nunc contraria Romæorum argumenta, quibus
Materiam primam è rerum Naturâ extirpare contendunt sunt ad-
ducenda, atq; num liberare eam possimus videndum.

XL. Argumenta vero sunt 1. unde actu existens generatur,
illud actu est. Atq; Materia prima actu non est, quia nullibi existit:
E. 2. Materia prima non incurrit in sensus. Quod vero non incur-
rit in sensus illud non est. 3. Ex non substantiâ, non generatur
Substantia. Materia prima est talis. E. 4. Ens rationis non est prin-
cipium. Materia hæc, est Ens rationis E.

XLI. Hæc sunt præcipua Romæorum argumenta, quibus om-
nem Materiæ necessitatem tollere sibi persuadent: Hæc inquam
sunt quibus Materiam primam purum Aristotelis figmentum esse,
ostendere student: Verum accuratori, mentis iudicio si examine-
mus, omnia in fumum abibunt.

XLII. Faciemus ergo periculum & ad 1. Resp. Majorem
esse falsam. Potius enim ex duobus actu entibus existentibus tertium
nullum generatur *per se* Arn. epic. Met.

XLIII. Quid? actu si existeret Materia compositum esset non
principium.

VLIV. Ad secundum R. Axioma illud (ut ita appellitem)
Quod non incurrat in sensus immediate illud non est ut falsissimum
esse, ita etiam indignum Philosophis, quippe qui norunt, *Spiritum*
immediate non incurrare in sensus, attamen nihilominus Spiritum
revera aliquid esse. Kecke. syst. Phys. l. 1. Cap. 2.

B

XLV.

XLV. Præterea nec rerum Formæ Substantiales immédia-
tè incurrunt in sensus, quis autem inde inferret eas non esse.

XLVI. Quare si Philosophari hic velint nec ipsum corpus,
generaliter sumptum aliquid erit, siquidem nec illud ita generali-
ter sumptum, in sensus incurrat. *Videmus enim tantum hoc vel
illud corpus in individuo.* Keck. syf. Phys. lib. 1. cap. 2.

XLVII. Dicimus tamen Materiam primam sensibilem esse,
licet non actu (quia sensus circa accidentia versantur) potentiâ
tamen, *quatenus nimirum extra intellectum in Naturâ est, & in ipsis
Singularibus.* Hip. prob. 1. pag. 92.

XLVIII. Ad 3. R. ad minorem; Materiam non esse Substan-
tiam completam, sed incompletam.

XLIX. Ad 4. minorem esse falsam: *Materia enim est aliquid
extra rationem.* Arn. epit. met.

L. Ejusdem farinae sunt & reliqua argumenta, quæ obijcere
solent. Refutantur autem à Phil. coll. Conemb. lib. 1. Cap. 9. q.
1. Magiri lib. 2. Phys. Hipp. Probl. 11. & aliis.

LI. Jam quid Materia prima in suâ Naturâ & Essentia con-
siderata sit, inquiremus. Hic vero in initio notandum, duas ejus
esse considerationes seu conditiones, docente Themistio in ma-
gnâ suâ digressionem in lib. 1. Phys. Unam absolutam, respectivam
alteram.

LII. Absoluta est, quatenus consideratur ut Ens, & hæc est
considerationis Metaphysicæ.

LIII. *Dum enim secundum se consideratur, attribuitur ei nega-
tio omnium Formarum, nec non dimensionum & quantitatum,* Zabai-
rel. lib. 1. de mat. prim. cap. 13.

LIV. *Necesse etiam est, Essentiam Materie esse absolutam, qua
fit ut hoc modo cognosci etiam à nobis possit Materia: Quicquid enim
est, cognoscibile à nobis est Idem ibidem.*

LV. Respectiva est quatenus consideratur ut subjectum
transmutationis primum, s. prout corporum Naturalium est Prin-
cipium, & illa est considerationis Physicæ,

LVI. De primâ ejus Notione hoc loco usq; adeo non erimus
solliciti; sed præcipua nostra cura erit alteram, secundam scil. No-
tionem accuratius pensitare.

LVII,

LVII. In quâ, Materia prima ab Aristotele hoc modo definitur: ὅλη πρώτη ἐστὶ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἐκᾶσαι ἐξ ἧς γίνεται πῖ ἐνυπέρχοντι & μὴ κατὰ συμβεβηκός, εἰτε φθίβεται πῖς τᾶν ἀφίξεται ἐχᾶτων. *Materia prima est Subjectum uniuscuiusq; primum, ex quo quippiam fit, eo pacto ut insit, non per accidens, & si corrumpatur ad hoc ultimum sanè proficiscitur.* Arist. lib. 1. Phys. cap. 9. text. 12.

LVIII. Singulæ voces singularem requirunt explicationem 1. dicitur *Subjectum*, quia in omni generatione necessario requiritur *Subjectum in quo Formæ & Privatio existant, & in quo fiat Motus* Arist. lib. 1. Phys. cap. 7. 2. additur *Primum*, ad differentiam secundorum proximorumq; Subjectorum, ut sunt Elementa, omnisq; Materia secunda, ex quibus res immediatè generantur. 3. *Ex quo fit corpus* videli: Naturale. 4. *Non secundum accidens* quo à privatione Materia prima distinguitur: Est enim & illa quoq; ex Principiis, verum non ut pars Essentialis, sed ut accidentalis, quatenus nempe Materiam excitat ad alias atq; alias Formas appetendas. Magir. In Phys. lib. 1. cap. 2. 5. *Et si corrumpatur in quo resolvitur ultimo.* Illa enim est primum Subjectum generationis, & ultimum resolutionis.

LIX. Hoc autem non ita accipiendum, quod in corruptione semper fiat resolutio usq; ad Materiam primam, quemadmodum Thomistæ arbitrantur: Etenim contrarium ipsa testatur experientia. v. g. Cum moritur homo, primum fit corruptio in cadaver, deinde in mixtum inorganicum, postea in mixtum imperfectum, deinceps in Elementa, ad extremum in Materiam primam.

LX. Verum ideo appellatur ultimum, quod non liceat ulterius in Natura resolvendo progredi, quum ad illud fuerit perventum Tolet. lib. 1. gen. cap. 4. q. 7.

LXI. Tamen Materia prima per se & in se est ἀφθαρτὴ & ἀγέννητὴ & ἄσυνθετὴ. *Ingenerabilis & incorruptibilis* Arist. lib. 1. Phys. Cap. 9. Forma & composita generantur: Hæc vero est simplicissima, interim est *Subjectum corruptionis & generationis.*

LXII. Et est quidem corruptionis Principium, sed una cum Formâ. Scil. secundum potentiam universalem Materix, res corrumpi potest remq; Verum secundum Potentiam particularem

rem proximè res corrumpuntur. Nam Potentia illa Particularis respicit certam Formam. A Formâ autem contrarietas & Oppositio est, & consequenter mutationis origo & radix.

LXIII. Si autem generaretur Materia, opus esset Subjecto aliquo primo, ex quo generaretur, quod in eâ ut pars Essentialis & Constituens remaneret.

LXIV. At primum hoc Subjectum est ipsa Materia, ut ex Definitione liquet. Quocirca Materia prima si generatur, antequam generatur, est. Et si interit, post interitum manet: *Quicquid enim generatur, ex primo aliquo Subjecto generatur* Jacob. Mart. Exerc. Met. lib. 2.

LXV. Quare si generatur ex primo aliquo Subjecto generatur, & per consequens ex seipsâ? *Quod autem ex seipso generatur illud fuit, antequam fuit. Ergo si ex ipsâ generatur; fuit antequam fuit generata? Quid vero absurdius posset dici* Jacob. Mart. Exerc. Metaph. lib. 2. Mag. lib. 1. Phys. cap. 2. Adde si Materia Prima generaretur Compositum esset, non vero principium. Generatur enim solum compositum. Scal. Exerc. 101. f. 15. & Exerc. 346. Arist. lib. 1. Phys. cap. 7.

LXVI. Quicquid autem non generatur, neq; etiam corrumpitur. Atqui Materia prima non generatur E.

LXVII. Si enim corrumpetur, aut in seipsam aut in nihilum. Non vero in seipsam, alias non esset prima, neq; in nihilum, quia sic non daretur Materia Prima, in quam ultimo omnia possent resolvi.

LXVIII. Obj: Quod caret ortu & interitu illud est æternum. Materia prima ortu & interitu caret. E. est æterna. Resp. Aristotelem ita ponamus statuiffe; Nos tamen merito aliter edocui, ab illo hæc in parte discedimus. Quia ἀμφοῖν ὄντων φίλων ὅσον προσημῶν τὴν ἀλήθειαν, ut jubet ipse Aristot: 1. Eth. Nicom. cap. 6. Materiæ enim æternitas infert mundi æternitatem Piccol. lib. de Mundo cap. 18. At æternitatem Mundi statuere, vetant S. literæ, reclamant unanimis Theologorum sensus & Consensus. Sed distinguendum hic est inter Creationem & generationem, inter corruptionem & annihilationem.

LXIX.

LXIX. Hic verò notandum est, à Neötericis hodiernis, aliisq; Autoribus generabile dici dupliciter.

LXX. 1. *Subjective*, quia est Subjectum generationis & corruptionis, hoc modo datur Materià generabilis & corruptibilis id est: Subjectum receptivum Formarum in generatione & corruptione Scharff. Gen. Phys. part. cap. 3.

LXXI. 2. *Terminative* seu *Objective*, quale est illud quod in generatione acquiritur. Cujusmodi est Forma vel totum compositum. Et sic isto modo Materia est ingenerabilis & incorruptibilis, quoniam ista supponatur in quâlibet generatione & remaneat in quâlibet corruptione, ut Tartaretus loquitur lib. 1. Phys. fol. 17.

LXXII. Rectius ergo Scalig. Exerc. 9. inquit: *Non est Materia Prima corruptibilis secundum Essentiam, ita ut nullo eventu possit reduci ad nihilum, sed id ipsum tantum in eâ est corruptibile, quod fit hoc aliquid per Formam.*

LXXIII. *Licet ergo Materia prima non sit generata, est tamen à DEO creata, vel potius concreata, id quod placet Zabarell. lib. 2. de Mat. Pri. cap. 2. Licet non corrumpatur aliquando tamen in novissimo videlicet die virtute Divinâ annihilabitur.*

LXXIV. *Cum neq; ex præsupposito aliquo Subjecto fieri (est enim primum Subjectum) nec etiam à semetipsâ suum tò ESSE habere potuerit, relinquatur, quod solus DEUS eam creando produxerit.* Scharff. lib. 1. Phys. cap. 3.

LXX. Dupliciter autem explicare solent *Materiam* terminum esse creationis.

LXXVI. Primum, ut sit creata separatim ab omni Formâ; & sic negatur, quippe cum creatio completa & perfecta terminetur ad Ens perfectum & per se Subsistens Materia ita creari nequit, Quia Ens incompletum.

LXXVII. Deinde intelligitur terminus Creationis, quod scil. simul cum alio completo fuerit creata. Et licet in Gen. cap. 1. legatur והארץ היתה תהו ובהו. *Et terra erat solitudo & inanità.* Tamen non ipsa Materia Prima intelligitur, sed indigesta Moles.

LXXVIII. Neq; hic excluditur omnis Forma, sed saltem Dispositionis. Unde sunt subtilissima verba, apud nos denat[i] Hugonis Grotij: Materiam primam esse Creatam ante Formam, tamen in Formâ. In Formâ confusionis, ante Formam Dispositionis.

LXXIX. Tertia proprietas Materiæ est, quod dicitur *ἄμορφος*, Informis. Arist. lib. 1. Phys. cap. 7. t. 68. Nam si haberet propriam Formam, aliam Essentialiter non reciperet, quum duæ Formæ Essentiales, nequeant in unâ re concurrere.

LXXX. Imo fieret Composita, ceu Elementa, & sic non amplius esset Materia, sed corpus, quatenus jamdum Materiam & Formam haberet.

LXXXI. Dicimus ergo quod Materia Prima sit plane *ἄμορφος*, verum ad omnes Formas recipiendas habili, ut Proctus. Scharff. lib. 1. cap. 3. Magar. lib. 1. cap. 2. Et in hoc inquit D. Jacob. Mart. in Prælect. Phys. lib. 1. cap. 5. Consistit veritas Materiæ, quandoquidem talis Essentia convenit cum Materiâ Primâ.

LXXXII. Non vero ita, ut tantummodo sit Ens privativum, cujus Essentia tota in Potentiâ posita sit quemadmodum Thomas 1. part. q. 66. art. 1. Cajetanus de Ente & Essentiâ, Javella 2. Metaphys. q. 5. & alij: Sed in solutione ad Formas recipiendas nihil est Formarum recipiendarum Arn. epit. Metaph.

LXXXIII. Q. Ergo? Ubinam Materia prima per se subsistat. Respond. nusquam nisi in rebus Naturalibus. Siquidem res singularis non est aut peculiaris substantia à reliquis distincta, sed suâ Naturâ communis in omnibus rebus latens Jacob. Mart. Disp. 3. Coll. Phys. Gener.

LXXXIII. Hoc autem de Formâ Physicâ intelligendum esse volumus. Nam Formam Metaphysicam, quam vocant actum, materia Prima habet: Omne enim Ens unico excepto DEO, ex actu & Potentiâ est compositum.

LXXXV. Adeoq; Materia prima revera aliquid est, extra suas

suas causas, iccirco aliquis Actus ipsi erit concedendus: Entitativus nimirum.

LXXXVI. Entitativus vocatur, qui rem ponit extra nihil, ut Vicomercatus ait lib. 1. de princ. cap. 12. destituito hoc, illa non esset Subjectum Transmutationis, contrariorumq; principium, ut rectè infert Casalpinus lib. 4. q. 2. vid. Arn. in Metaph.

LXXXVII. *Hicce actus merito tribuitur Materie Primalices fit imbecillū admodum, quo negatar nihil esse, qui tamen, si referatur ad Formas cogitetur in purā esse potentiā.* Jacob, Mart. in Metaph.

LXXXVIII. Q. ergo an illa ei sit Essentialis vel Accidentalis? Nos dicimus esse Essentialem, quia propter Materie potentiam & Formæ actum, per se, unum quoddam constituitur compositum. Et sicuti Formæ, essentialè est actus, sic primæ Materie esse potentiam.

LXXXIX. Dicimus ergo cum Averroë *Materiam Substantiari per posse* h. e. ipsam Materie substantiam constitui per potentiam, ac proinde Materie potentia erit ipsa substantia i. e. Essentialia Materie.

XC. Verum enim vero, ut rectè hoc accipiatur i. notandum est Materie Considerationem duplicem esse, *Metaphysicam* anam; quum per analogiam tantum dicitur Materia, quemadmodum genus respectu differentiarum. *Alteram Physicam*, quæ propriè est Materia. 2. *duplicem Materie potentiam* ut docet Zab. lib. 1. de Mat. prin. cap. 10. Universalem scil. & particularem.

XCI. *Particularū* s. propinqua dicitur, quæ est affecta; ut non consequatur ipsam Materie Essentialiam, sed intercedentibus quibusdam dispositionibus extrinsecū Materie adveniat, neq; omnes Formas ex aequo respiciat, sed ad unam proximè fit determinata, per quam advenientem etiam perfectè actuatur & impletur. Sic in semine hominis est potentia ad Formam humanam, non ad aliam, sunt enim in illo conjunctæ qualitates, quæ Materiam illam magis reddunt aptam ad Formam hominis, quam ad aliam Zab. lib. 1. de Mat. prim. Cap. 10.

XCII. *Non vero particularū potentia, sed Universalis Essentialis* est Materie primæ, non quidem, quatenus Metaphysice seu
ab.

absolutè, sed quatenus Physicè seu Relatè consideratur: Ideoq; accedente Formà, non perit Universalis potentia, sed particularis tantùm.

XCIII. Illa *Universalis potentia* dicitur *appetitus*, de quo loquitur Arist. I. i. Phys. cap. 8. text. 81. Zabarel. lib. 1. de Mat. prin. cap. 10. Ille enim nihil aliud est, quam Naturalis propensio Materiæ ad omnes Formas, indistinctè tamen.

XCIII. Iccirco etiam libera dicitur & indifferens, quippe cum ad nullam Formam sit astricta, *sed ex aequo se habeat ad omnes suscipiendas*. Arist. lib. 1. de An. Zabarel. lib. 1. de Mat. 1. Cap. 10.

XCIV. Successivè verò & per vicissitudines in se recipit Formas; Non simul & semel, uno & eodem tempore. Sicuti cera propriam Formam nullam habet, sed est in potentiâ, modo leonis, modo canis alteriusve animalis cujusdam Formam s. Figuram in se recipiendi pro ut artifex ei imprimere vult. Dum autem sub unius dominio est, sub alterius esse nequit.

XCVI. Eodem modo se habet Materia prima, illa in potentiâ est ad omnes Formas recipiendas indifferens; attamen eas omnes non simul recipit sed successivè, veluti supra, ut priore abjectâ, mox alia introducatur.

XCVII. Hinc rectè Arist. 1. Phys. cap. 9. text. 81. dicit. *Materia prima appetit Formas ὡς περ ἡ θύλα ἄρρην & καὶ αἰσχρὸν καλῶς*: Ut *Femina marem, & turpe pulchrum*.

XCVIII. Cum enim unicuiq; rei ingenitum sit Naturaliter, bonum ut appetat, quidni etiam Materiæ primæ, siquidem Ens est imperfectum, atq; in purâ potentiâ, ut actum perfectionemq; exoptet?

XCVIII. Nam cum substantialis Forma ipsius Materiæ sit *ἐντελέχεια*, ac quoddam bonum, non potest fieri ut sic à Materiâ non appetatur, *veluti à turpi pulchrum, ab imperfecto perfectum* Magir. lib. 1. Phyg.

C. Licet Materia prima actu præstantem aliquando obtineat Formam, nisi tamen alias subinde appeteret, nulla esset generatio, nulla corruptio: Materia enim prima cum Formam
quam

quam possidet a bi jcit, aliamq; recipit, res dicitur corrumpi & nova generari.

CI. Quapropter ab Aristotele prima Materia dicitur causa conservationū rerum, quatenus nempe recentes semper appetit Formas receptatq; lib. 2. de Gen. text. 51. Vid. Conimb. 1. Phys. coll. 9. q. 4. a. 1.

CII. Hunc appetitum Avicenna 1. suff. cap. 2. & Scalig. Exerc. 17. & 61. impugnant. Putant enim non dari appetitum sine sensu & intellectu. Verum nos 1. R. per instantiam, quod stomachus non cognoscat, tamen appetat. 2. Dist. inter appetitum elicitedum & innatum. Materia appetit, non priori sed posteriori modo, hicce enim non solum in rebus animatis, sed etiam in inanimatis reperitur. 3. Aliam esse cognitionem sensualem, aliam intellectualem, aliam Naturalem.

CIII. Unde recte Themistius hunc appetitum nihil aliud esse dicit, quam propensionem & inclinationem Naturalem, quæ à gravia deorsum, levia sursum tendunt, absq; omni deliberatione. Jacob. Mart. in Metaph.

CIV. Quum vero Materia prima sit principium corporis Naturalis; Quæritur? Num sit vel activum vel passivum. Non activum, quia omnis actio est actus agentū, & quidem secundus, illa non nisi ab actu primo oritur. Materia autem non est actus sed potentia.

CV. Imo si Materia esset Principium agendi, sequeretur, quod omnia corpora haberent eandem vim agendi, quippe cum omnibus eadem esset Materia. Scharff. Gen. Part. Phys. cap. de Mat. prim.

CVI. Ergo Passivum? Nam proprium Materia prima esse Aristoteles affirmat 9. Metaph. cap. 1. item de Gen. cap. 7. text. 5. Quamq; sententiam ita probamus: Quod actionem in se recipit, illud est principium passivum. Atq; Materia prima actionem recipit; ratio quia à Formâ informatur. E.

CVII. Cæterum cum Materia prima corporis Naturalis sit principium, ideoq; non erit ipsa corpus Naturale. Nam principium rei non est res ipsa, adeoq; nec substantia completa. Keckern. Syst. Phys. lib. 1. cap. 2. th. 4.

C

CVII

CVIII. Ex his patet, quid respondendum sit ad illud Arist. quando Materiam primam absolutè consideratam 7. Metaph. cap. 3. tali modo describit: λέγω δ' ὕλην ἢ καθ' αὐτὴν μήτε τί, μήτε πᾶσιν, μήτε ἄλλο, μηδὲν λέγεται, οἷ ἄριστοι τὸ ὄν: Dico autem Materiam quæ per se ipsam, neq; quid, neq; quantum, neq; aliud quippiam dicitur, quibus Ens determinatur.

CIX. In hac descriptione dicit Aristoteles, Materiam primam non habere quantitatem, aliasve proprietates, quas habet substantia, completa nimirum.

CX. Quod ipsum sita est, sequitur, quod non sit substantia completa sed incompleta, seu pars duntaxat substantiæ, neq; etiam habebit Quantitatem aliave accidentia, quia propriè tantum substantijs competunt completis.

CXI. Quantitatem ipsi cum Averrhoë tribui necessum est, licet non determinatam, tamen indeterminatam, quæ postea à Formâ adveniente determinatur.

CXII. Hæc sententia duplici fulcitur argumento. 1. Quantitas est Affectio Materiæ, eiq; coæva, nisi ergo Materiam primam, Materiam esse negaveris eidem etiam Quantitatem non denegabis. 2. Si Materia prima non est quanta, nec ipsum compositum erit quantum, & sic neq; divisibile. Quia vero compositum est quantum, erit tale vel à Materiâ vel à Formâ. Non à Formâ, quia hæc indivisibilis Arist. 6. Metaph. text. 10.

Ergo à Materiâ.

ΕΠΙΜΕΤΡΑ.

Q. An Materia prima sit Universale. Quidam sunt, qui neq; universale, neq; singulare esse volunt; quidam Universale esse contententes sic probant: Quia 1. destituitur conditioni-

ditionibus individuantibus, quæ sunt hoc
Aliquid, Hic & Nunc. 2. Quia multis apta na-
ta est inesse, & reverà etiam inest. Verum id
simpliciter asserere velle, nobis profecto non
est integrum. Non quidem negamus For-
mam & Materiam posse reduci ad substan-
tias secundas, veluti aliud est loqui de Ani-
mâ rationali; quatenus scilicet à partibus Ma-
teriæ & ab hâc vel illâ Formâ communem
abstraho conceptum: Verum simpliciter
Materiam primam velle Universale facere,
verum non est. Ratio 1. Universalis com-
munitas est in animâ tantum per mentis ab-
stractionem: Ast Materiæ Primæ commu-
nitas est in rerum Naturâ extra Animam.
2. Universale ut est genus, non potest idem
esse Numero in alio; Ast Materia Prima po-
test esse idem numero sub diversis Formis.
Ex quibus satis liquet, quid ad secundum ar-
gumentum sit respondendum. Ad primum
dicimus negando, quasi Materia non sit
in se &c. Distinguendum enim est inter
singulare completum & incompletum, cu-
jusmodi Materiam esse nihil prohibet, imo
necesse est, cum sit suo modo individuatio-
nis Principium. Quod vero probationem.

attinet, cum dicitur Materiam Primam esse communem, esse ubiq; esse semper: Illud quomodo accipiendum sit, similiter è nostris rationibus haud difficulter colligere licet.

Q. An Materia sit pars quidditatis? Est certè. Confer: Zabarel: lib. i. de constit: Individ: cap. 8. fol. 386. Sim, Portium. d. l. i. de Reb. Natur: cap. ii, pag. 114.

Q. An Materia sit Principium Individuationis? Resp. Proprie loquendo non est, est enim per se illiminata & confusa. Atqui nulum illiminatum & confusum potest esse causa distinctionis. Vid, Zabarel: d. l. Sim, Port, d. l, cap. 10. pag. 104.

Q. An Materia Prima in creatione habuerit colorem. Resp. Non fuisse subjectum coloris, sed luminis scilicet intentionalis, à luce primogeniâ recepti, cujus beneficio videri potuit.

Q. Num illud וַיִּבְרָא FIAT, sit Materia Prima. Affirmat hoc Theophrastus Paracelsus, Sic enim inquit in Paramiro admodum miro lib. i. de orig. morborum ex tribus primis Substantiis cap. 2 *Quoniam Materia prima fuit וַיִּבְרָא quis ausit illud וַיִּבְרָא explicare?* Ac si illud FIAT Materiam rerum neget, & non potius cum rebus ipsis creatam etiam præsupponat.

Q. Utrum

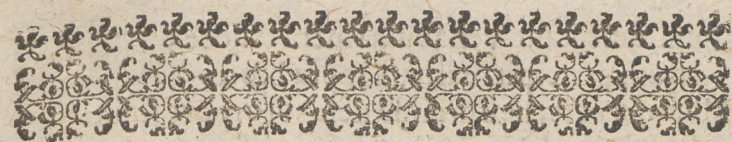
*Q. Utrum Materia, propriè sic dicta sit quoq̄
 in Spiritibus & Accidentibus? In Spiritibus, acti-
 bus simplicissimis, quærere Materiæ molem,
 est acquirere in pumice aquas, & igne frigus.
 Non sunt quanti: non sunt locabiles: Non ha-
 bent partem extrapartem. Non moventur,
 Sunt abæam. Ergò & αὐτοί. De intelligentiis
 res claret: De accidentibus facile obtine-
 bimus. Accidentia ἐνυπόκει subsistunt, non
 ὑπόκει, non ὑπὸν sed ἐνυπόκει. Quid? Cui Materia
 Contingit, eidem & Forma; ex quorum conju-
 gio & Coalitu corpus confit pure Physicum,
 Ergone Accidentia corpora erunt? Ergo
 multa corpora (nam multa accidentia uni
 insunt Corpori) uni corpori inerunt? ἐρομν.
 Relinquitur ergo solis corporeis substantiis
 materiam, propriè dictam inesse, abesse vero
 ab Accidentibus & Spiritus.*

*Q. Num omne id quod habeat Materiam,
 habeat quoq̄ Formam. A. Ratio & fundamen-
 tum dependet ex Essentiali, ac proinde planè
 necessariâ Materiæ & Formæ Connexione.
 Materia enim & Forma, necessario sunt inter
 se connexæ, ita ut una, sine alterâ non possit
 esse v. g. Materia vini seu Aquæ, non potest
 esse sine Formâ vini vel Aquæ. E. ubi est Ma-
 teria, ibi etiam necessariò est Forma.*

Q. An Essentia Materia mutetur in Resurrectione. Rationem dubitandi suppeditat augmentatio & alteratio Physica, Ibi enim nova Materia apponitur, hic antiqua absimitur, & nihilominus Subjectum manet numero unum. Sed respondetur longè alia est ratio Resurrectionis, & alia accretionis alterationisq; Physicæ. Hic enim i. omnis Materia abit, cum prima in totum remaneat, Materia vero secunda duntaxat aliqua ex parte fluit tota non absimitur. Distinguendum ergo est, inter mutationem Materiæ Essentialem & quantitativam. Materia in accretione & alteratione immutatur tantum quoad quantitatem, non autem quoad Essentiam, ut in resurrectione fieri existimant.

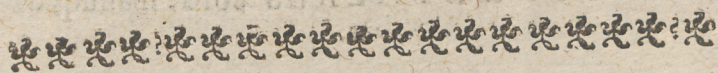
Per-

Perpendis causam rectè, ex qua multa
fuere:
Subtilis res est, id bene cedat opus.

*Sic ex animo gratulari voluit
Domino Theodoro Ha-
bersack amico suo di-
lectis.*

**M. Matthæus Bolandf/
MF,**

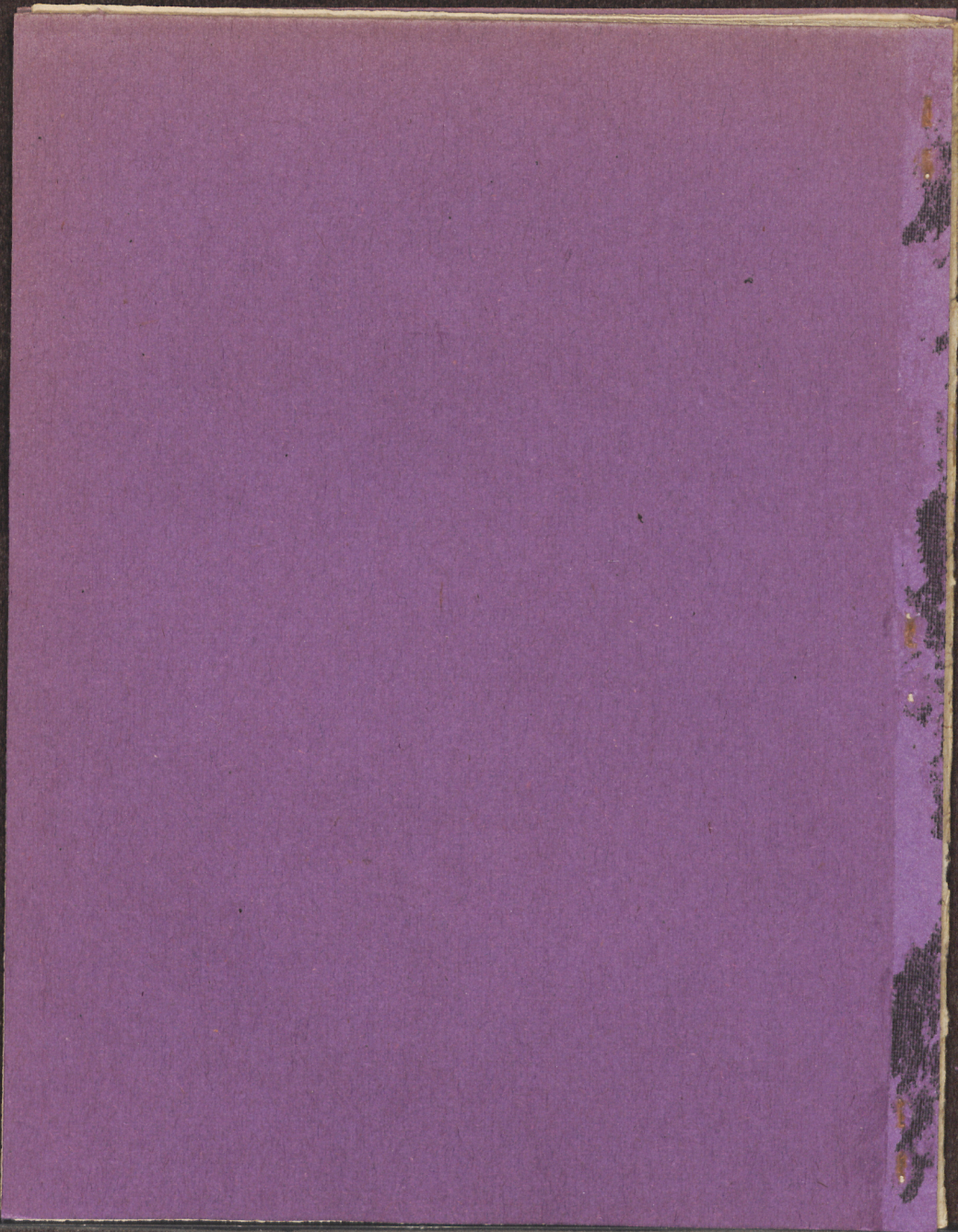

Quòd quæras incertus opus, quid opus, rude?
Nusquam
Rem fatis informem certus habere potes?
En rude, quò ruidius vix quicquam! Dicitur esse
Mens hominis veluti rasa tabella recens.
Verùm ceu variâ variant elementa, figuræ
Scribentis varias quas ratione capit:
Sic Intellectus, cûi nil virtutis & artis
Primitus inscriptum discere quæq; valet.
Discere quæq; valet, non adversante Minervâ,
Quum sua naturâ quemq; libido trahat,
Hinc aliis alij studiis agitantur. Honorem
Hic sibi militiæ conciliare studet:

Illum

Illum delectant venabula tincta cruore;
 Istum præcipiti carbasa rapta Notò.
 Maxima pars, heu grande nefas! torpore soluti
 Baccho vel Veneri basia crebra ferunt.
 Te liber haud Liber; Te non pharetratus Apollo,
 Mirè Pieridum præses Apollo iuvat:
 Te tenet ars non Mars: Non Cypridis ille Cupido
 Sic cor quàm Sophiæ vera cupido regit.
 Propterea scandis cathedram. Sed cur rude fumis
 Tractandum? Numquid quòd rudis esse velis?
 Absit. Ut hoc ipsò magis erudiaris, & inde
 In reliquis talò progrediare citò,
 Grator, & exopto, DEUS ut tua teq; gubernet,
 Et post omnigenâ prosperitate beet.
 Hæc RESPONDENTI Popularis, Amicus, amicis
 PETRUS ZUTHERUS corde manuq; da-
 bat.

*Q. Utrum Materia, proprie sic di
in Spiritibus & Accidentibus? In Spir
bus simplicissimis, quære Mate
est acquirere in pumice aquas, &
Non sunt quanti: non sunt locabiles
bent partem extrapartem. Non
Sunt abeyni. Ergò & αὐτοί. De ir
res claret: De accidentibus fac
bimus. Accidentia ενυπαρξια substi
ενυπαρξια, non ενσιν sed εννοια. Quid?
Contingit, eidem & Forma; ex quo
gio & Coalitu corpus confit pure
Ergone Accidentia corpora eru
multa corpora (nam multa acc
insunt Corpori) uni corpori iner
Relinquitur ergo solis corporei
materiam, proprie dictam inesse
ab Accidentibus & Spiritus.*

*Q. Num omne id quod habeat
habeat quoq; Formam. A. Ratio &
tum dependet ex Essentiali, ac pr
necessariâ Materiæ & Formæ C
Materia enim & Forma, necessar
se connexæ, ita ut una, sine alter
esse v. g. Materia vini seu Aquæ.
esse sine Formâ vini vel Aquæ. E
teria, ibi etiam necessario est Fo*

C 3

